

Резолюція
МІЖНАРОДНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ФОРУМУ «ДОВКІЛЛЯ ДЛЯ УКРАЇНИ»
Київ, 19–21 квітня 2011 р.

У жовтні 2010 р. у Києві відбувся Міжнародний екологічний форум «Довкілля 2010», на якому було започатковано національний процес «Довкілля для України» для того, щоб об'єднати зусилля і залучити до співпраці всі заінтересовані сторони на національному рівні для реформування екологічної політики України у напрямі екологізації політики, програм і планів національного, галузевого, регіонального та місцевого розвитку.

З моменту проведення цього форуму в екологічній політиці України почалися позитивні зрушення. У грудні 2010 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України № 2818-VI «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», який набрав чинності 9 лютого 2011 року. Підготовлено проект «Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища України на 2011–2015 роки», який має бути затверджений Кабінетом Міністрів України до 30 квітня 2011 року. Відбулося широке громадське обговорення проекту Національного плану дій (НПД), значна частина пропозицій була врахована Міністерством екології та природних ресурсів України.

Завдяки ухваленню Стратегії державної екологічної політики Україна отримає бюджетну підтримку від Європейського Союзу.

Позитивні зрушення в екологічній політиці України дають підстави сподіватися на підтримку Президентом та Урядом України у партнерстві з усіма заінтересованими сторонами (місцеві органи влади, громадськість, бізнес, наука, освіта) надзвичайно важливих і складних завдань переходу України до збалансованого (сталого) розвитку та розроблення й впровадження в Україні моделі «зеленої економіки».

Природні ресурси є необхідним і одним з основних факторів суспільного виробництва та національного багатства і важливою складовою еколого-економічної безпеки. Важливою умовою переходу до збалансованого (сталого) розвитку є додержання принципу: норма споживання природних ресурсів не має перевищувати темпи природного відтворення ресурсів. Щодо використання невідновлюваних ресурсів, то необхідно, щоб частина доходів від продажу залізної руди, вугілля, нафти тощо спрямовувалася на використання і відтворення ресурсів, здатних замінити невідновлювані ресурси. Необхідно трансформувати економічну систему в напрямі її дематеріалізації, тобто зниження матеріалоємності та енергоємності процесів виробництва і споживання продукції.

В умовах глобалізації екологічних проблем відбувається усвідомлення неадекватності нинішньої моделі економічного зростання вимогам переходу до моделі збалансованого (сталого) розвитку та необхідності формування засад «зеленої економіки». Впровадження моделі «зеленої економіки» має стати однією з головних цілей розвитку України та пріоритетом національної політики. Відмова або затримка із впровадженням принципів збалансованого розвитку в систему державного управління означає втрату контролю над природними ресурсами, соціальними процесами, а в підсумку може обернутися фактичною втратою суверенітету країни.

У процесі формування інноваційної моделі збалансованого розвитку українського суспільства важливу роль має відігравати соціальна та екологічна відповідальність ділових кіл. Державі необхідно активізувати процес усвідомлення підприємцями нагальності екологізації економіки та зміни соціально-економічних реалій, розуміння бізнесом мотивів і логіки цих процесів. Екологічне управління на державному рівні має бути доповнене поширенням і підтримкою принципів етики екологічно та соціально відповідального бізнесу, зокрема принципу корпоративної соціальної відповідальності.

Українські урядові структури повинні зміцнювати партнерські відносини влади, бізнесу та громадськості, як це відбувається у більшості європейських країн. Це є запорукою стабільності та накопичення соціального капіталу. Кроком українського бізнесу до партнерства стало приєднання його представників до Глобального Договору ООН та визнання їхньої діяльності світовим співтовариством. Міністерство економіки, Міністерство екології та природних ресурсів, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту, Міністерство фінансів, інші

міністерства та відомства України мають ініціювати та координувати законодавчу, економічну, просвітницьку, дослідницьку, навчальну діяльність для популяризації ідей корпоративної соціальної відповідальності, поширення успішних практик і проектів бізнесу у сфері довкілля та соціальних відносин; створювати умови для залучення громадськості до співпраці з підприємницькими структурами на всіх рівнях з метою запровадження моделі «зеленої», соціально орієнтованої економіки. Держава має виконувати роль організатора суспільної спільноти.

Необхідно вдосконалювати податкову систему: досліджувати та адаптувати до українських реалій європейську еколого-трудова податкову реформу, яка гармонізує податкову політику в інтересах «зеленого» бізнесу. Практика екологічної паспортизації, аудиту та страхування має стати обов'язковою складовою економічної системи.

Стратегія національної екологічної політики, міжнародні угоди та імідж України потребують зміни економічної парадигми на користь «зеленого зростання», якій відповідає модель «зеленої» економіки.

УЧАСНИКИ МІЖНАРОДНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ФОРУМУ ПРОПОНУЮТЬ:

У сфері політики збалансованого (сталого) розвитку

1. Розробити Концепцію, Національну стратегію збалансованого (сталого) розвитку України та Національний план дій і розпочати їх впровадження на національному, регіональному та місцевому рівнях.

2. Законодавчо забезпечити до 2015 року перехід від соціально-економічного планування до еколого-соціально-економічного планування розвитку країни, регіонів і міст (до планування збалансованого розвитку).

3. Розробити стратегії та плани збалансованого (сталого) розвитку кожного регіону на близьку і тривалу перспективу та забезпечити їх впровадження, моніторинг і періодичне оновлення.

4. Розробити та впровадити регіональні екологічні доктрини, спрямовані на підвищення якості життя населення регіону, перш за все, за рахунок поліпшення екологічних параметрів системи життєзабезпечення, доведення показників конкурентоспроможності продукції регіону до світового рівня за рахунок впровадження нових наукоємних, ресурсозберігаючих технологій, створення стабільного еколого-безпечного господарсько-виробничого комплексу, який зможе ефективно функціонувати і розвиватися в нових економічних умовах.

5. Створити умови для забезпечення взаємодії всіх інститутів суспільства, організації та підтримання постійного діалогу органів державної влади з бізнес-структурами, науковою та іншою громадськістю як ключового фактора збалансованого (сталого) розвитку України.

У сфері системної екологізації

Системна екологізація є визначальною умовою збереження природно-ресурсного потенціалу України.

1. Розробити державні цільові програми з екологізації галузей національної економіки, що передбачають технічне переоснащення, впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів.

2. Здійснити **екологізацію законодавства** шляхом розроблення та удосконалення чинного законодавства України відповідно до об'єктивних потреб оптимальної взаємодії суспільства і природи з урахуванням об'єктивних законів їх розвитку і відображення цих законів у механізмі дії правових норм.

Екологізація економіки

3. Здійснити екологічну реорганізацію податкової системи шляхом перенесення податкового навантаження з фонду заробітної плати на пріоритетне оподаткування ресурсопотоку (без збільшення загального податкового навантаження)

4. Удосконалити нормативну базу платності за споживання природних благ на основі об'єктивних рентних оцінок продуктивності ресурсних джерел і диференціації відповідних платежів за якісними і просторовими ознаками.

5. Трансформувати систему нормування платежів за забруднення навколишнього природного середовища.

6. Розробити та впровадити методи фінансово-економічного заохочення господарюючих суб'єктів, які прагнуть зменшити обсяги шкідливих викидів і відходів виробництва.

7. Розробити Концепцію інвестиційної стратегії у сфері природокористування.

8. Стимулювати інвестиційну діяльність та акумулювати обмежені інвестиційні ресурси через формування механізму державно-приватного партнерства, спрямованого на поліпшення екологічної ситуації в Україні, та поєднання ринкових і державних механізмів регулювання.

9. Розширити застосування кредитування природоохоронної діяльності шляхом здешевлення кредитів.

Екологізація енергетики та енергозбереження

10. Переорієнтувати спрямованість енергетичного господарства України, визнавши його головною метою ощадливе використання енергії. Здійснити перехід від підприємств енергопостачання, метою яких є отримання прибутку, до підприємств, що здійснюють енергетичні послуги.

11. Відмовитися від будівництва гігантських енергогенеруючих агрегатів, зокрема від пріоритетного розвитку атомної енергетики; постійно збільшувати обсяги використання відновлюваних джерел енергії – сонячної, вітрової, гідроенергії, а також використання біогазогенераторів.

12. Спрямовувати фінансові ресурси на розроблення і впровадження програм відновлюваної енергетики та використання альтернативних джерел енергії.

13. Відновити покинуті та спорудити нові ГЕС на річках для забезпечення прилеглих населених пунктів дешевою та екологічно дружньою електроенергією.

14. Розробити економічні механізми заохочення підприємств і господарств до використання енергозберігаючих технологій (податкові пільги, пільгові кредити, субсидії та ін.).

15. Підвищити енергоефективність житлових будинків, зокрема шляхом підвищення теплотехнічних показників зовнішніх захисних будівельних конструкцій.

Екологізація сільського господарства

16. Розробити і впровадити «Національну програму екологізації сільського господарства до 2020 року».

17. Створити систему моніторингу стану сільських територій за екологічними, економічними та соціальними показниками, яка має стати основою складання достовірних прогнозів збалансованого (сталого) розвитку сільських територій.

18. Розробити та прийняти Закон України «Про органічне виробництво», який дасть можливість сформувати єдину законодавчу базу для ефективного управління процесами органічного сільського господарства та встановити нормативні вимоги щодо вирощування, виробництва, переробки, сертифікації органічної продукції.

19. Орієнтувати державну політику на збереження родючості ґрунтів і охорону ґрунтів від деградації та здійснити такі заходи:

- розробити та прийняти Національну програму охорони родючості ґрунтів;
- розробити та прийняти загальнодержавну програму використання і охорони земель;
- створити Державну службу охорони ґрунтів;
- провести повторне великомасштабне дослідження ґрунтового покриву;
- забезпечити державну підтримку проведення стандартизації і нормування, що визначають якість земель, допустиме антропогенне навантаження на ґрунтовий покрив, оптимальне співвідношення угідь, гранично допустимі показники деградації ґрунтів, а також здійснення моніторингу, земельно-оцінювальних робіт, земельного кадастру з використанням інноваційних технологій та комплексу заходів з відновлення ґрунтового покриву і біорізноманіття на порушених землях.

20. Запроваджувати екологізацію зрошення шляхом впровадження комплексної системи екологічного контролю на основі поєднання моніторингу, природно-меліоративного районування територій та еколого-меліоративної класифікації угідь.

21. Розробити та затвердити на рівні Кабінету Міністрів України комплексний міжгалузевий нормативно-правовий акт, який визначить порядок передачі у користування деградованих земель зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи. Для стимулювання освоєння реабілітованих земель доцільно передбачити такі заходи, як звільнення на певний термін (до 3–5 років) землекористувачів від податків.

22. Створити національну систему оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів землями сільськогосподарського призначення.

Екологізація науки

23. Включити до Переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань, такі спеціальності за галуззю знань «Екологічні науки»: екологія, соціальна екологія, екологічне законодавство, екологічна політика, екологічне управління, екологічна економіка, збалансований (сталий) розвиток, екосоціологія, екологічна психологія, екологічна філософія, екологічна етика, екологічний дизайн, ландшафтна архітектура, просторове планування, технічна екологія, охорона природи, геоекологія, екологічне ґрунтознавство, екологічна експертиза, моніторинг стану довкілля, поводження з відходами.

24. Створити спеціалізовані вчені ради, на засіданнях яких відбуватимуться захисти за спеціальностями з екологічних наук.

У сфері природно-ресурсного потенціалу

1. Здійснити переоцінку мінерально-сировинної бази за ринково-економічними та екологічними критеріями з вилученням родовищ, розробка яких є нерентабельною або може спричинити незворотні негативні зміни стану довкілля.

2. Розробити та прийняти Закон України «Про вторинні матеріальні ресурси», який має стати основою масштабного переходу промисловості України на екологічно безпечні заміники традиційної первинної сировини вторинною і стимулювання впровадження екологічно безпечних технологій та виробництв, що використовують ресурсо- та енергозберігаючі технології.

3. Перейти до системи використання природних ресурсів за басейновим принципом шляхом впровадження системних нормативно-правових, організаційно-управлінських і економічних заходів.

4. Налагодити ефективний екологічний контроль з метою управління техногенним навантаженням та раціональним використанням природних ресурсів.

5. Законодавчо забезпечити до 2015 року перехід до інтегрованих дозволів відповідно до Директиви ЄС про запобігання забрудненню та контроль за ним.

У сфері інтегрованого управління водними ресурсами

1. Визначити на законодавчому рівні межі основних річкових басейнів України.

2. Розробити до 2015 року та впровадити Плани управління річковими басейнами для Дніпра, Прип'яті, Десни, Дністра, Сіверського Дінця, Південного Бугу, Західного Бугу, Тиси, Нижнього Дунаю.

3. Розробити та реалізувати короткострокові та довгострокові локальні й регіональні програми відродження малих річок і водно-болотних угідь.

4. Здійснити заходи з відновлення витоків річок.

5. Створити сприятливі умови для відтворення рибних запасів, зокрема шляхом категоричної заборони використання електровудок і сіток та проведення самовільних гідротехнічних робіт (особливо спусків ставків) з метою вилову риби.

6. Посилити державний нагляд і контроль за скидами з підприємств і дотриманням режиму господарювання у водоохоронних зонах річок і дренажних каналів згідно зі ст. 218 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення».

7. Реконструювати незадовільно працюючі очисні споруди каналізації та побудувати очисні споруди каналізації в населених пунктах, де їх немає.

8. Здійснити заходи, спрямовані на забезпечення населення якісною питною водою, зокрема:

- розробити Закон України «Про питну воду», спрямований на розвиток нормативно-правової бази з питань питного водопостачання та водовідведення, господарського механізму водокористування, що стимулює економію питної води, у тому числі за рахунок державної підтримки розвитку та сталого функціонування водопровідно-каналізаційної мережі;

- впровадити нову редакцію ДСанПіН «Гігієнічні вимоги до якості води питної, призначеної до споживання людиною», в якій встановлено стандарти питної води, наближені до тих, що прийнято в Європі.

У сфері збереження і відтворення біорізноманіття

1. Створити об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ), передбачені Указами Президента України.

2. Винести в натуру межі існуючих об'єктів ПЗФ.

3. Сформувати адміністрації для новостворених національних природних парків.

4. Встановити рівні допустимих рекреаційно-оздоровчих навантажень на природно-заповідні території та розробити заходи для мінімізації антропогенного впливу, зокрема розробити та внести зміни до чинних нормативно-методичних документів, що регламентують рекреаційне використання територій; удосконалити та облаштувати рекреаційно-оздоровчі заклади в межах об'єктів ПЗФ зі збереженням стабілізуючих функцій довкілля.

5. Розробити менеджмент-плани для всіх водно-болотних угідь міжнародного значення.

6. Інтегрувати берегову зону Азовського моря в єдину загальноєвропейську природоохоронну мережу шляхом створення нових об'єктів ПЗФ міждержавного та регіонального рівня у комплексі з раціональними формами природокористування та управлінської діяльності на охоронюваних територіях.

7. Включити збережені аква-територіальні комплекси колишньої порожистої частини Дніпра в межах Запорізького (Дніпровського водосховища) до складу території планованого національного парку «Дніпровські плавні».

8. Розробити концепцію оптимізації природно-заповідної мережі зелених зон міст у напрямі максимального заповідання долин річок та найцінніших природних і штучних фітоценозів.

У сфері охорони та збереження природних ландшафтів

1. Забезпечити охорону та збереження степів шляхом реалізації таких заходів:

- внести зміни в Указ Президента України від 4 листопада 2009 р. № 995/2008 «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів і зелених насаджень» в частині запобігання залісенню степових територій, що перебувають у природному стані;

- скасувати Наказ Держкомлісгоспу України № 371 від 29 грудня 2008 р. та перепрофілювати збільшення лісистості України в бік залісення у межах північного та західного регіонів і створення вітрозахисних лісосмуг на півдні та сході (замість залісення степу);

- внести зміни до «Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів відведення земельних ділянок» в частині запровадження обов'язкового дослідження наявності степових природних комплексів і охоронюваних видів на ділянках, що розглядаються як перспективні для залісення та унеможливлення погодження органами Мінекології тих ділянок, що мають природну цінність;

- підготувати та впровадити Загальнодержавну програму «Степи України»;

- заборонити місцевим адміністраціям надавати під залісення землі запасу, зайняті степовою рослинністю, натомість розглядати такі ділянки як перспективну мережу об'єктів ПЗФ місцевого та загальнодержавного значення;

- ініціювати зупинення робіт з визначення ділянок, що будуть надані під залісення до моменту завершення робіт з винесення в натуру меж земель природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення;

- на основі картографічних напрацювань про степи (у т. ч. їх розміщення, поширення рідкісних видів, існуючі та перспективні об'єкти ПЗФ) видати Атлас степів України.

2. Посилити контроль за підпалами на території України в небезпечний період підпалів сухої рослинності та підвищити в 2011 році штрафи за підпали сухої рослинності, особливо степів і лісосмуг, до десятків і сотень тисяч гривень.

3. Розробити та впровадити систему заходів щодо запобігання пожежам у степовій зоні.

4. Розробити Програму відновлення вітрозахисних лісосмуг на українських полях на місці тих, що були пошкоджені вогнем.

У сфері екологічного управління

1. Створити систему корпоративного екологічного менеджменту в сфері науки та екоінновацій, екологічних технологій, товарів і послуг, який сприяв би поширенню інвестиційних та інформаційних потоків, об'єднував матеріальні, фінансові та інтелектуальні ресурси для формування нової ідеології, спрямованої на еколого-орієнтований інноваційний розвиток і нову «зелену» економіку.

2. Сприяти широкому поширенню на підприємствах України систем екологічного управління і аудиту шляхом розроблення відповідного методичного, нормативного та інформаційного забезпечення, а також розвитку механізмів державного стимулювання систем екологічного управління та аудиту.

3. Створити національну інфраструктуру екологічного аудиту і сертифікації чистого виробництва.

У сфері освіти для збалансованого (сталого) розвитку

1. Забезпечити державну підтримку (як політичну, так і економічну) освіти для збалансованого (сталого) розвитку в Україні.

2. Розробити та затвердити Стратегію Національного плану дій з впровадженням освіти для збалансованого (сталого) розвитку.

3. Сприяти розвитку освіти у сфері екологічної енергетики, зокрема шляхом перегляду навчальних планів і програм, здійснення перепідготовки кадрів, підвищення кваліфікації фахівців у близьких галузях знань, створення інформаційних центрів, пропаганди технологій енергозбереження, проведення періодичної атестації посадових осіб державних підприємств, установ та організацій, відповідальних за стан енергоефективності.

У сфері «зеленого зростання»

1. Розробити Концепцію «зеленого зростання» в Україні та затвердити Указом Президента України з визначенням дій на національному та регіональному рівнях.

2. Розробити й впровадити Програму структурної перебудови економіки України до 2030 року, яка передбачатиме скорочення в економіці України частки сировинно- та енергоємних галузей промисловості й водночас таких, що найбільше забруднюють довкілля (гірничо-металургійної, паливно-енергетичної, хімічної і нафтохімічної), та впровадження ресурсозберігаючих і безвідходних технологій у промисловості, транспорті, побуті тощо.

3. Реалізувати інноваційну еколого-економічну політику, зокрема через зменшення потреб в імпорті енергоносіїв за рахунок зниження енергоємності виробництва і енергозбереження, орієнтацію на експорт кінцевої продукції, переробку вторинної сировини, технологічне переоснащення гірничодобувної та переробної галузей.

4. Розробити і впровадити модель еколого-орієнтованого розвитку територій на кластерній основі зі стійким територіально-галузевими партнерськими відносинами між різними підприємствами та організаціями, зокрема шляхом створення органів дорадчої координації й моніторингу, а також розроблення окремих проектів і програм, що об'єднуюватимуть діяльність усіх заінтересованих сторін.